

in de Handleiding voor de gebruiker toegelichte formule zo mogelijk vermeld: plaatsnaam, kerktype, institueringsdatum, opheffingsdatum, begin- en eindjaar van de classis, bewaarplaats, inhoud en opmerkingen. Veel informatie is gecodeerd, zodat de lezer eerst thuis moet geraken in de 'chemische formules', maar zodra hij die beheerst, blijkt hoeveel de gids aan de kerkhistorische onderzoeker biedt.

Veel archieven berusten bij officiële archiefbewaarplaatsen en zijn dus goed toegankelijk. Bij plaatselijke archieven moest helaas toch een enkele maal de bewaarplaats als 'niet bekend' vermeld worden. Wellicht komen ze dankzij het gerucht rondom deze uitgave alsnog boven water. Van de archieven van personen bevindt een deel zich in de Verenigde Staten.

G. Harinck

J.A.B. Jongeneel, *Protestantse zendingsperiodieken uit de negentiende en twintigste eeuw in Nederland, Nederlands-Indië, Suriname en de Nederlandse Antillen; een bibliografische catalogus met inleiding*, IIMO research publications 30, Interuniversitair instituut voor Missiologie en Oecumenica, Utrecht-Leiden, 1990. V + 140 pag, met registers, f 19,75.

Jongeneel vermeldt ruim 500 titels van zendingsperiodieken, die vanaf 1798 zijn verschenen in de Nederlandse taal. Zijn als hobby begonnen verzameling, waarvan voorheen in *DNK* reeds resultaten zijn gepubliceerd, is nu bekroond met deze uitgave. Hulde voor het verzamelde materiaal en respect voor de ijver, die Jongeneel aan de dag heeft gelegd! Bij vele titels vermeldt hij enkele bibliografische bijzonderheden, bijvoorbeeld over de voorganger of opvolger van het blad, de periode van verschijning en de wisseling van de ondertitel, maar hij vermeldt helaas geen vind- of bewaarplaatsen. Deze publicatie is een nuttige uitbreiding van het (kerk-)historisch apparaat.

G. Harinck

J.M. Snoek, *De Nederlandse kerken en de Joden 1940-1945. De protesten bij Seyss-Inquart. Hulp aan Joodse onderduikers. De motieven voor hulpverlening*, Kampen, 1990, f 29,50.

In zijn boek bepleit Snoek, van 1958 tot 1969 predikant van de Schotse kerk in Israël, een evenwichtige oordeelvelling inzake de officiële houding van de Nederlandse protestantse en rooms-katholieke kerken jegens de jodenvervolging in de Tweede Wereldoorlog. De aanleiding daartoe vormde, zo meldt hij in de Inleiding, de in de jaren zestig scherp veroordeelde houding van de kerk tegenover het nationaal-socialisme. Verderop in het boek blijkt ook actuele kritiek op de houding van de kerk in oorlogstijd hem tot zijn onderzoek geïnspireerd te hebben. Het accent van zijn persoonlijk getint (hij vermeldt persoonlijke herinneringen en citeert uit het oorlogsdagboek